

At tale om det ingen aner hvad er

Eksistentielle samtale- og samværsgrupper for mennesker med demens og deres pårørende i kirken

Rose Marie Tillisch

Artiklen beskriver ud fra cases hvilke eksistentielle udfordringer mennesker med demens står i sammen med deres nærmeste pårørende. Desuden beskrives hvordan samtaler i små eksistensgrupper, den ene med pårørende, den anden med mennesker med demens og med frivillige som hjælpere, kan aflaste begge parter. Der lægges vægt på at give stemme til de mennesker der har en demensdiagnose og bygge broer til deres pårørende, hvor det måtte være til glæde.

Gud sidder omsorgsfuld som en moder og syr skindtøj til Adam og Eva, da han er nødt til at sende dem ud i en verden på godt og ondt (1 Mos 3,21). Men Gud sender dem ikke afsted før han er sikker på at de er omsluttet og holdt varme af hans godhed. Gud sender dem afsted som de to første venner i verden. Som et makkerpar. Derfor holder Gud også fast i mennesket, når det mister sig selv til intethed. Gud kender sorg, tab, skyld og lidelse, men opgiver ikke relationen til mennesket uanset hvordan det bliver borte i sorte huller. For Gud er godhed. Guds nåde i verden udenfor Edens have springer ikke altid i øjnene ved første øjekast, men kommer til syne gennem samvær med andre levende væsner, mennesker, sang, musik, struktur og ritual.

Det ændrer dog ikke ved, at får man selv eller ens nærmeste en demensdiagnose, ja, så oplever de fleste i første omgang en fortabthed, som var man forladt af både Gud og mennesker. Det første par jeg mødte, var nu ikke

præget af fortabthed, men af lige dele fortvivelse og kamptrang. Jeg kalder dem her Thora og Mikkel. Og Mikkel har godkendt det følgende.

Thora og Mikkel

Thora fik en demensdiagnose i en alder af 59 år. Hun og hendes mand, Mikkel, fik jeg som præst mulighed for at følge gennem otte år fra tidligt i diagnosen til Thora døde. De lærte mig en grundlæggende ting: At det er forkert at tale om demens som den pårørendes sygdom, sorg, problem. Det er det *også*, men ved at fokusere på den pårørende svigter man den der har sygdommen. Det lærte de mig ved deres gode eksempel som netop makkerpar. De forblev i levende relation lige indtil Thora drog sit sidste åndedrag i Mikkels arme. Altid i et ligeværdigt forhold på præmisser der dog blev stadigt vanskeligere, fordi Thoras sygdom satte hindringer op.

Mikkel og Thora satte med deres livfulde opgør et stigmatiserende hverdagssprog og handlingsmønster i relief, der desværre ofte omgiver mennesker med en demensdiagnose. Et sprog og et mønster som fjerner den syge fra sin pårørende og vice versa, så de hver for sig, og dog forpligtede på hinanden, havner i hver sit indre isolationsfængsel. Det er et sprog, der i udgangspunktet udelukker den der har demensdiagnosen fra oprigtigt samvær med andre. Et sprog som taler henover hovedet på ham eller hende. Det er et mønster, der gøres op med mange steder, men fordi det sidder lidt som en indgroet negl i vores samfund, kræver det et langt sejt træk at ændre mønstret. Det kræver nærvær og dybfølt respekt overfor de pejlemærker som den sygdomsramte formår selv at sætte op og som den pårørende nænsomt forsøger at tolke.

Min rolle i samtalerne blev i begyndelsen blot den at få de to til at lytte til hinanden og anerkende hinanden. Siden klarede de det selv. Det jeg blev opmærksom på i samtalerne med Mikkel og Thora var, 1) hvor god Thora var til at beskrive sorg over at være ved siden af sig selv, bevidsthed om ikke at få lov at se børnebørn vokse op, frustration når Mikkel misforstod hende, tillid og glæde når han fik idéer til hvordan udfordringerne kunne løses. 2) hvor god Mikkel efterhånden blev til at lytte sig ind på, hvori misforståelserne kunne opstå og give pokker i hvad man plejer at gøre og finde på

løsninger. Som fx da Thora var kommet på plejehjem at insistere på at han også skulle kunne overnatte der og få en seng mere ind på rummet, fordi hun sov bedre når han ind i mellem kunne være der. 3) Hvor livgivende kirkerum, musik, sang og liturgi et langt stykke hen ad vejen var for Thora – og for Mikkkel. Thora elskede desuden at synge i kor, og de tog begge afsted til kor også da hun ikke længere kunne stå op, så hun sang med i koret fra en madras. For det gjorde hende glad.

Jeg fik mod af Mikkels direkte handlingsmønstre. En søndag Thora og Mikkkel var til gudstjeneste og Thora var i et højlydt humør, brød jeg derfor prædikenen af og bød hende varmt velkommen fra prædikestolen. Det blev Thora og i øvrigt også resten af menigheden inklusive en kirkeuvant dåbsmenighed, tryk af, og hun og jeg holdt munter øjenkontakt resten af prædikenen. Til altergangen viste det sig, at Thora ikke længere kunne klare sig med støtte fra Mikkkel alene og det fik som konsekvens, at en navnesøster fra menigheden på dagen og fremover hjalp Mikkkel og Thora med at gå til alters.

Thora og Mikkkel satte barren højt og åbnede for dialog både indadtil og udadtil. De var ikke blege for normbrydende handlinger på trods af de hindringer Alzheimer sygdommen satte op. De bevarede en dialog sig imellem med mindre og mindre egentligt sprog, men med varme, øjenkontakt, hænder der flettede, levet liv som tolkningsnøgler, og de satte begge relationen højere end arbejde og fordomme. De to blev mine læremestre og gav mig uopslidelig lyst til at arbejde for inklusion af mennesker med demens med deres eksistentielle udfordringer og deres pårørende med ditto i kirkelivet.¹ Ikke alle er så heldige at have Thoras og Mikkels ekstroverte egenskaber med sig så langt ind i en sygdom, men vi som kigger på udefra, kan lære af dem og anvende deres håndtering af et emne det for andre i samme situation kan være vanskeligt at italesætte.

1. Tillisch, Rose Marie og Pedersen, Line Skovgaard (red.) 2022: *Nærvær og tid – gudstjenester og rum til mennesker med demens og deres pårørende*. København, Aarhus, Løgumkloster: Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter

Hans

Hvordan kommer sorg til udtryk? Når man sidder i et fællesskab med andre i samme situation som en selv og med andre mennesker man er tryg ved, bliver det lettere at udtrykke sorg, frustration, afmagt og vrede. Når man så ovenikøbet sidder i et kirkerum med højt til loftet og kort til trygge traditioner bliver det lettere at le og græde over de umulige situationer der opstår på grund af ens sygdom, fordi latteren og gråden i netop det rum er genkendelsens og varmens latter.

I det jeg her beskriver, drejer det sig om mennesker der har fået stillet en demensdiagnose, som stadig er hjemmeboende og som i små fællesskaber, sammen med frivillige og en præst, får rum til at danne fællesskab. I et tilfælde havde præsten under gudstjenesten med den lille gruppe fortalt om Grundtvig og en af hans perioder med svær depression, hvor han ikke ville se nogen, end ikke sine nærmeste venner. Da udbryder en af deltagerne, Hans kalder vi ham her, som i forhold til sin alder var hårdt ramt af Alzheimers: "Sådan har jeg det også. Min sygdom er et helvede." Præsten, som i denne sammenhæng lægger sin prædiken an som en mulighed for dialog, begyndte derfor en samtale med Hans om det svære ved at leve med en diagnose, hvor man kan se sig selv langsomt miste den ene evne efter den anden. En anden af deltagerne supplerede kort efter med sin frustration over af at have mistet sit kørekort på grund af sin demensdiagnose. Under den efterfølgende samtale bliver stemningen lettere, fordi alle nu oplever at de er i samme båd. Samtalen kom til at handle om, at det egentlig ikke er døden deltagerne frygter, men snarere den tid der går indtil sygdommen lægger en i graven. En af de frivillige spørger under den lattermilde sorgsamtale så Hans: "Jamen, hvad skal der så stå på din gravsten, Hans?". Og efter lidt tøven og også på grund af en lang latenstid, svarer Hans med varme i øjnene: "Der skal stå: Et godt liv." Så på trods af at sygdommen er et helvede, er overskriften på hans liv, at det er godt.

Jacob og Anna

Lyt her til Jacob og Anna, som begge er midt i 50'erne. At noget var galt, gik op for Jacob, da han var omkring de 50 år. En tanke, en fornemmelse fra Pink Floyds sang *Brain Damage* fløj dengang igennem ham som en slags vished: "There is someone in my head but it's not me". Det var begyndelsen til en lang rejse. Svært at fange ind, hvem denne nogen eller noget var, der ikke var Jacob. Men noget, som ikke var ham, var ved at bosætte sig i Jacobs hoved. Efter nogle år med mange uforståelige ændringer i Jacobs daglige adfærd, valgte Anna og Jacob at gå til egen læge for at få Jacob udredt for en eventuel demenssygdom. Jacobs egen far fik demens i en ung alder, så derfor ville de gerne have det udelukket. Egen læge henviste Jacob til videre udredning hos neurologen, som strittede imod og mente det måtte være stress. Det viste sig dog at være Alzheimers. Til de sidste konsultationer, hvor neurologen modstræbende havde givet efter for Jacobs argumenter om at blive reelt undersøgt, havde hun argumenteret og talt med Jacob som en ligemand. Til mødet fjorten dage efter, hvor diagnosen forelå, talte hun til ham langsomt, højt og i et forenklet sprog, som om han var en helt anden. Jacob mødte med det samme den stigmatiserende hverdagsadfærd mange raske mennesker ofte har overfor mennesker med demens. Han blev ramt af såvel vrede som sorg.

Interviewet med Anna og Jacob tydeliggør, hvorfor det er vigtigt at etablere eksistensgrupper, som ikke alene er for pårørende, men også er for mennesker med demens. En understregning af vigtigheden af at kunne tale og være sammen om den dobbelte sorg hos den demensramte.

Den dobbelte sorg er på den ene side sorgen over at være ved at forandre sig til en der bliver afhængig af andre og på den anden side bevidstheden om at man samtidig mister flere og flere kommunikationsgreb til menneskene i ens omgivelser. Navnene Anne og Jacob er valgt af de to interviewede selv, og de har i sin tur opkaldt sig efter deres henholdsvis morfar og farmor. Og afsnittet her om dem, har vi tre skrevet i fællesskab. Parret har været deltagere i projektet *Erindring og det store nu* i foråret 2025, som er en slags eksistensgrupper med fem til seks deltagere plus frivillige mødeledere. Interviewet med ægteparret fandt sted i slutningen af marts 2025. De er undervejs i det timelange interview rolige, fattede og fulde af sorg. Også hos

dem, som hos Thora og Mikkell, er der samhørighed. De taler sammen om alt, giver sig selv og hinanden tid; Anna har orlov fra sit studie og koncentrerer sig om sin elskede Jacob. Her fortæller Anna om tiden inden diagnosen blev stillet...

Anna: Jeg tror, at i den periode arbejdede vi meget med forskellige forklaringsmodeller. Stressmodel, depressionsmodel. Og det var bare, som om man prøvede at putte i en puttekasse. Man prøvede at putte en rund klods ned i en firkant hele tiden. Og det var det, der også... Når vi snakker om, at da Jacob så fik diagnosen, så blev puslespillet ligesom lagt. Og så var det sådan, at det her lige passer. Det her kan faktisk rumme det her, vi har oplevet, som vi fuldstændig ikke forstod. Som var så kaotisk og så mærkeligt og så mangefacetteret. Det er jo en forfærdelig situation at stå i. At man har at gøre med et eller andet, man ikke aner, hvad er. Og man har ikke redskaberne til at finde ud af det rigtige. Man har heller ikke redskaberne til at navigere i det.

Så det bliver så kaotisk og så voldsomt at være i. Det er smertefuldt.

Og det tager tid bagefter at komme sig over det. Altså, vi er kommet os over det nu.

Men det har også taget tid. Man har virkelig slået sig. Jeg kan huske en af de første ting Helle hun sagde til os, da hun, Helle Nielsen vores demenskoordinator, hun sagde til os, da hun kom ind: "Jeg vil bare starte med at sige tillykke med at I stadig er gift." Og det var jeg faktisk virkelig taknemmelig for. Fordi det var simpelthen også bare... Altså, vores ægteskab har været helt ude i strakt elastik. Altså, hvis du kender Elasti Woman fra De Utrolige... Altså virkelig, virkelig. Hvis ikke det var fordi, at vi har en dyb kærlighed til hinanden. Hvis ikke vi havde haft den, så var det jo bristet. Og det kunne det jo også godt have gjort. Altså, det var meget voldsomt.

Og Jacob fortsætter i samme tråd...

Jacob: Jeg synes, at kampen i, hvad der skete inden i mig... Det var, at der er et eller andet her, der er galt. Og jeg vil gerne have, at jeg kan komme tilbage til det [som det var før]. Fordi jeg ved jo godt, hvad det er, der er det gode. Jeg ved jo godt, hvad det er. Men samtidig er der bare nogle ting, som pludselig er helt absurde. Og jeg tror, at det var den der absur... Altså, det var... Hvad var

det, jeg kaldte det? Absurd? Ja, det er det helt absurde. Det er virkelig, virkelig svært at få noget til at gå på ret køl, hvis det absurde har så stor en indflydelse. Absurditet er meget, meget svært at være i og få ting til at fungere samtidig.

At få stillet diagnosen var altså afklarende for både Jacob og Anna. Den forklarede det kaotiske som Anna oplevede og absurditeten, som Jacob så gerne ville ud af, fordi i den er det svært at være og fungere i. Men den gav også en sorg, det var svært at leve med.

Erindring og det store nu

Igennem de sidste 2 ½ år har jeg haft det privilegium at være tovholder for et projekt døbt til titlen *Erindring og det store nu*. Forløbene varer hver otte uger. Et hold kører om foråret, det næste om efteråret. Der er max 12 deltagere per hold plus frivillige. Deltagerne er op til seks hjemmeboende mennesker med moderat til svær demens og deres tilsvarende op til seks pårørende, dertil et antal frivillige plus præst, organist og kirkesanger til de gange vi er i kirken. I løbet af de otte uger mødes man en gang om ugen i et par timer på forskellige lokationer, en gang til introkursus på Frivilligcentret, tre gange i Hørsholm mølle, tre gange i Kokkedal kirke, en gang i en gammel have, Billeshave. På et eller andet tidspunkt i løbet af hver mødegang er vi alle sammen, enten først eller sidst. Der synger vi fællessang og/eller lytter til en fortælling, fx en af de frivillige, en gammel håndværksmester, der fortæller om sin tid i lokalområdet som blikkenslager.

Lige så vigtigt det er at gøre og opleve noget sammen, er det vigtigt at vi frivillige har fordelt os, så der er en god times tid, hvor erindringsgruppen har tid sammen, samtidig med at pårørendegruppen har tid sammen, begge i planlagte, dog meget forskellige, forløb. Pårørendegruppens frivillige tovholder har sognepræst ved Sankt Jørgens kirke i Næstved, Lillian Jordan Nielsens bog *På vej væk. Pårørendegrupper til demensramte i kirken*² som basisbog. De pårørende og de frivillige er godt hjulpet med de samtaler

2. Nielsen, Lillian Jordan 2022: *På vej væk – Pårørendegrupper til demensramte i kirken*. København: Eksistensen

de får ud af at have den som fælles grundlag. Den være hermed anbefalet. Samtalerne mellem de pårørende letter sindet og former ind imellem også nye venskaber. Det er godt at genkende sig i andres magtesløshed og erfaringer, sorgen kan få rum, tårer frit løb, fejltagelser indrømmes og sammen kan man finde nye måder at være sammen på under ændrede livsforhold.

Den primære gruppe er dog her de mennesker, der har en demensdiagnose. Det er det hele menneske, der gemmer sig bag diagnosen demens, der er hovedpersonen og som fremkaldes blandt andet ved de samværsformer der dyrkes frem i erindringsgruppen.

Erindringsgruppen har, ligesom pårørendegruppen, også et fast forløb, gang for gang. Ud over den første gang, som er tilrettelagt til mindste detalje planlægges de øvrige gange ud fra de temaer, erindringsgruppens deltagere selv bringer på banen. Det kan være: den første forelskelse, frustration over tab af kørekort, musiksmag, rejser rundt i verden, skolegang, sorgen over at have en demensdiagnose. Uanset emnet er der dog altid et enkelt ritual til at sætte rammen: Sang, runde, fortælling, kaffe og kage, lille ekskursion, sang. I korthed går samværet i erindringsgruppen ud på at give mennesker med moderat til svær demens stemme, så den livskrise de befinder sig i, bliver set, hørt og anerkendt.

Udgangspunktet er den pågældende erindringsgruppes egne erfaringer med at leve med sygdommen. Fokus er på det, de får ud af at tale om og i særlig grad være sammen om her og nu i livet med demens. Sang og ritual, og i gudstjenesten prædikenen, lægger op til dialog. Det er herligt at være sammen om at tale om gamle dage, finde ud af at en i gruppen faktisk har gået i den samme skole i Skanderborg som en selv – og et øjeblik glemme at man har sygdommen. Det er lige så godt sammen at være frustrerede over den måde man pludselig af offentlige instanser eller sågar venner og bekendte bliver talt til, som om man var en idiot. Det hele med en præst eller anden sjælekyndig som mediator og frivillige som med-aktører.

Begge grupper, såvel erindringsgruppe som pårørendegruppe, kan i den sammenhæng godt opfattes som sorggrupper. De adskiller sig dog begge markant fra de sorggrupper, hvor man har mistet til døden. I *Erindring og det store nu*-projektet er man i færd med at miste grebet om sig selv, eller – som pårørende – i færd med at få en ny rolle i en nær relation. De to gruppers sorg adskiller sig derfor fra almindelige sorggrupper, og en mere

præcis betegnelse er, synes jeg, eksistensgrupper. For her er eksistensen på spil og alle er i den grad i live. Den pårørende som kan se hvad der langsomt sker med ens ægtefælle, forælder eller ven, sørger på sin måde, mens det menneske der sidder med demensdiagnosen i sit skød og selv mærker at noget ikke er som det skal være, sørger på sin måde. De forskellige måder at sørge på kan ofte få tætte relationer til at bryde, fordi begge er i krise, men i forskellig form og med forskelligt udtryk.

Det som kendetegner den måde vi arbejder på i *Erindring og det store nu*, ses i menneskesynet, eller sagt på en anden måde, på forholdet mellem bevidsthed og hjerne. Hvis man ser demens som en hjernesygdom og samtidig opfatter hjernen og dens funktion eller dysfunktion, som den der bestemmer, hvor meget menneske man er, kommer man hurtigt til kort. Som den raske risikerer man at miste relationen til den, der har fået sygdommen og vice versa risikerer den syge at miste relationen til sine pårørende. Som en fra erindringsgruppen, her kalder vi hende Mette, fortalte: "Når jeg kan se ud ad vinduet at min mand står derude med ryggen til, kan jeg se hans skuldre ryster. Han græder fordi han sørger over, at jeg har fået denne sygdom." Selv om hun kan fortælle det til os, er det ikke sikkert hun kan fortælle sin iagttagelse til ham. Hun sørger over hans sorg over hende. Afstanden mellem Mette i stuen og hendes mand i haven kan blive en kløft. For den raske opfører sig fuld af hensyn med ét som om den syge ikke er mulig at nå ind til. Han skåner hende for sin sorg. Den sygdomsramtes selvopfattelse kan tilsvarende hurtigt få et knæk, fordi ens elskede nu skåner én, som om man var lavet af glas. De kan begge blive ensomme tæt på.

Men situationen, som Mette fortæller her kan også vendes, så den bliver en bro mellem de to, hvor de kan gå hinanden i møde. For har man derimod den grundantagelse

- at sjælen altid er hel, også når intellektet spiller puds med én
- at bevidstheden har noget at betyde, også når ens hjerne driller, og
- at bevidsthed og sjæl desuden kan agere frit af sin hjerne,

ja, så får man nogle andre resultater, hvor en slags fremkaldelse af sindet, en bevidstgørelse, bevirker at små opmuntrende møder, samtaler og oplevelser

kan finde sted. Vel at mærke erfaringer hvor begge parter, såvel den syge som den pårørende ser sig inkluderet, løftet og anerkendt.

I det erindringsarbejde vi er optagede af i *Erindring og det store nu* er det den sidste model, vi har som grundantagelse. Det betyder at vi selvfølgelig positivt anerkender de diagnoser der er blevet stillet, de misforståelser der kan opstå, men at de ikke ændrer vores tilgang til og opfattelse af det sygdomsramte menneske som fuldt og helt menneske med et fuldt og helt sind og bevidsthed. Hjertet får aldrig demens. Guds billedligheden, det billede Gud har plantet i hvert menneskes hjerte, er helt og fint i livet som i døden. Uudsletteligt. Netop billedet af kærligheden er det, der er fælles i os. Den kærlighed der gives og den kærlighed der modtages, er mødestedet.

Sorgens selvindsigt

Men hvordan bygge de broer mellem mennesker? Ja, det kræver som Anna beskriver det i det følgende, at man som den sygdomsramte erkender, at man nu har en hjerne, man ikke altid kan stole på og så får "udliciteret" noget af det, man kunne før til andre, som kan det. Det kræver et stort samarbejde at komme frem til den erkendelse, for fra andre sygdomme er man vant til at genoptræning virker, men som Jacob siger så er det anderledes her for "den her sygdom kan man bare ligesom ikke rigtig træne lidt op igen":

Anna: Men også det der med, at man er jo vant til at stole på sin hjerne. At de input og informationer, den leverer og bearbejder, at det er det korrekte. Og det var også noget, du har skullet lære, Jacob, synes jeg, det sidste år. Det er det her med ikke altid at stole på hjernen. Og at du til gengæld kan stole på mig eller andre, der er omkring dig. Altså ligesom udlicitere noget af det, man egentlig kunne selv før. Det bliver man nødt til at udlicitere til nogle andre. Og så stole på, at de mennesker, de så har ret, fordi man faktisk er en del af ens egen hjerne, som veksler fra time til time og fra dag til dag. "I dag kan jeg ikke stole på det, min hjerne siger". Eller "i morgen kan jeg ikke stole på den del". Det må være så kaotisk.

Jacob: Der var et tidspunkt, jeg skulle tage et billede, fordi jeg skulle have et nyt pas. Og så kunne jeg slet ikke finde ud af at få taget billedet, og det blev ved. Og så var det galt igen. Det var sådan, hvad sker der? Og det var så også fordi, at det [sygdommen] også giver synsproblemer.

Og det der med dybden af, at så var det hele galt.

Så skulle jeg starte forfra. Og samtidig med, at jeg var hammertræt, så kæmpede jeg for det. Fordi der var også lidt det der med, det der plejer at gælde, ligesom man plejer at sige, ... hvis man har været syg med noget fysisk, så skal man starte med at få trænet lidt op. Den her sygdom kan man bare ligesom ikke rigtig træne lidt op igen. Alt det, som ellers har været en go-to for at det er den måde, man skal komme videre... Folk med et brækket ben: så skal man stille og roligt komme i gang med at bruge det, man skal ikke blive ved med at sidde med benet oppe på stolen, fordi så kommer man ikke til at gå igen.

Men det er fuldstændig anderledes termer i den her sygdom. Ja, ... du kan nok godt mærke frustrationen i, hvordan det har været. Og så sorgen. Det var ligesom inden for i mig selv, men så også i forhold til min familie, fordi man føler sig selv lidt stigmatiseret i forhold til omverdenen, fordi jeg kan ikke det her, som jeg godt har kunnet, men alt burde jo pege hen til, at jeg godt kunne det, så hvorfor kan jeg ikke? Altså, mennesker gør jo altid det bedste for at kunne komme videre, og være en del af det sociale. Og det var nok også den der sociale angst for tingene, at jeg pludselig bare slet ikke kan finde ud af det, som alle de andre kan. Så er jeg på vej ud. Også fordi jeg selv altid har været så social. Så frygteligt var det, at jeg kunne miste det sociale. Det har været virkelig, virkelig hårdt.

Det Jacob her udtrykker så fint, er sorg over selvindsigt. Han kan præcis se, hvad han ikke kan længere. Det er en stor smerte. For nylig var Anna og Jacob i sommerhus – det samme sted som de var også sidste år. Sidste år kunne Jacob lave mad. Det slog ham, at det kan han ikke længere. Den slags rammer som en hammer. Det er ikke alle, der er lige så gode til at udtrykke denne sorg, men det er sandsynligt, at der er flere end Jacob, der oplever den.

At tale om det ingen aner hvad er

Udgangspunktet skal tages ud fra den, der er i den svageste og mest udsatte position, som er:

Jacob: Det er en kæmpe sorg... Og så sorgen i sig selv, hvis man bare vidste, hvad det var, og man også kunne tale med andre om det. Men man kunne jo ikke tale om det, for der var ingen, der anede, hvad det var. Inklusive mig selv.

Rose Marie Tillisch

Sognepræst emeritus og tidligere ansat ved Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter som ansvarlig for udvikling af det gerontologiske område.

E-mail: rosemarietillisch@icloud.com